

REGENERACE
PROSTORU

Liberecký kraj

PROMĚNĚNÝ

ISBN 80-86905-18-7

Obsah

Projekt Proměny krajů	2
O KRAJI	
úvodní slovo Petra Skokana, hejtmana Libereckého kraje	4
Rozhovor s Větem Příkaským, radním pro hospodářský a regionální rozvoj	8
Rozhovor s Antonínem Schäferem, náměstkem pro kulturu, cestovní ruch a památkovou péči	10
Očima architekta Davida Vávry Vlastislava Kauta	14 16
Doc. Miloslav Pavlík o regionu	17
Stavby roku Libereckého kraje	20
MUDr. Přemysl Sobotka o regionu	27
Sociální stavby	28
JUDr. Jan Wagner o rozvoji bytů	31
Nízkoenergetické stavby	32
Sportovní stavby	36
Podnikatelské prostředí	40
Projekt NISA	44
Doprava	46
Památky	52
Turistika	60
PREZENTACE MĚST A OBCÍ:	
Rovensko	61
Frydlant	62
Harrachov	64
Jilemnice	66
Josefův Důl	68
Mimoň	70
Pěncín	72
Kravaře	74
Nový Oldřichov	75
Stružnice	76
Tatobity	77
Všeň	78
Zlatá Olešnice	79

Vážení čtenáři,

zveme Vás na přehlídku úspěšných stavebních, architektonických i podnikatelských počinů, které na počátku třetího tisíciletí přispěly k proměně Libereckého kraje. Regionu, jenž sice patří mezi nejmenší v zemi, jenž však svými počiny ostatní v lecčems předčí. Začtete se do této publikace a zjistíte, že výlučnost tohoto kraje zdaleka neplatí jen pro horský hotel s vysílačem na Ještědu, jenž získal titul „stavba století“ a jemuž skládají hold čeští i světoví architekti.

Projekt Proměny krajů ČR připravila ABF, a.s. v roce 2003 ve spolupráci se zástupci krajů, měst a obcí a Ministerstvem pro místní rozvoj ČR. Postupně se k němu připojily odborné svazy a komory ve stavebnictví. Osou projektu byla síť stavebních výstav FOR ARCH, které ABF, a.s. již 15 let pořádá v regionech. Výstavy jsou provázeny zájmem odborné veřejnosti o zvyšování kvality lidských zdrojů ve stavebnictví, a proto jsou provázeny organizováním Soutěže učňů stavebních oborů, pořádáním krajských konferencí a vydáváním publikací, které mapují proměny jednotlivých krajů a měst. V propojení výstav s odbornými konferencemi a publikacemi tak vzniká významná informační hodnota, která je fundovaným impulsem pro rozvoj samotného kraje a zdroj inspirace pro další regiony.

Publikace Regenerace prostoru – Proměny Libereckého kraje, kterou právě otevíráte, je součástí tohoto projektu.

Kraj, jehož proměny Vám představujeme v této publikaci, je upořádáním velmi mladý, tradicí však velmi bohatý. Je to kraj, kam míří tisíce turistů. V létě i v zimě přijíždějí návštěvníci především do překrásných Jizerských hor, do Ještědského areálu či do Harrachova a dalších míst Krkonoš, o které se Liberecký kraj „dělí“ s krajem Královéhradeckým. Společný mají další turistický skvost – Český ráj. I další místa jako je Máchův Bezděz, zámek Sychrov a spousta obnovených památek, lákají k návštěvě. Liberecký kraj patří k nejatraktivnějším v republice a rozvoji cestovního ruchu tu věnují velkou pozornost. Stejně tak se tu dobře rozvíjí i podnikatelské aktivity. Obnova továren, vznik průmyslových zón, to vše patří mezi pozitiva tohoto regionu.

Velké změny vidíme v posledních letech všude kolem nás. Proměny jsou synonymem života. Ty, které se udály v posledních pěti letech v Libereckém regionu, to názorně dokazují.

Regenerace prostředí tu má konkrétní – a velmi dobře viditelné – obrysy.

Stojí za to si tyto proměny připomenout a určitě se nad nimi i zamyslet.

PhDr. Vladimíra Kučerová, šéfredaktorka

Tato publikace je součástí projektu PROMĚNY KRAJŮ ČR

Většina nových libereckých staveb jsou z regionálního českého průměru vymykající se budovy

Liberecký kraj je velice svůdný svou rozličností. Nejenže zde zažíváme pocit mořské pláže ve vlnách Máchova jezera, stejně si zde můžeme užít horského pohorí, ale i měňavé krajiny přískovcového Českého Ráje. Smutkem na nás dýchne kdysi sudetský (ostatně jak většina Libereckého kraje) Frýdlantský výběžek. Celý kraj je poset množstvím historických památek, řada z nich svou podmanivou siluetou, jak středověká koruna osazená na vyvřelinu, ovládá okolní krajinu. V zaříznutých údolích trčí komíny secesních továren, dnes již mnohdy opuštěných, ale svým uplakaným zapomněním se stávají spíše turistickým zapamatovatelným bodem, zvláště když na důrazu jim dodá inženýrský, přitom ušlechtilý viadukt. Nisa i Jizera přináší drahokamy jedinečných továrních vil některých již opravených, jiných již netrpělivě čekajících...

Samotný Liberec se proměňuje a nejen tím, že opět jezdí tramvaj z jednoho pohorí na druhé, že mužstva ve fotbale, volejbale a hokeji se bijí o 1. místo v lize. Navíc hokejoví Bílí tygři nejsou pouze logem na dresu, ale jejich živí bratři běhají po zoologické zahradě, dramaticky se šplhají po předměstských výšinách. Městu dává impuls, rok co rok, sdružení Spacium se vždy novou, někdy diskutabilní, sochou. A tak do noci září zeměkoule svým přitažlivým svítícím rovníkem, nebo ve stavbě smíření - tedy knihovně - organické propletence vzpomínají na rockovou veličinu Mejlu Hlavsu, až fanatické emoce vzbuzuje autobusová zastávka od Davida Černého. Pyramida pro Liberecký kraj je pokračováním zdejší německé tradice vertikál, kterou s mimořádným krajinným citem rozvinul a završil Karel Hubáček Ještědem - nejkrásnější českou stavbou 20. století.

Liberec tedy není pouze o svalech, zpoceném tlku či ostrých hranách lyží, ale také o citu k přírodě, lásce k planinám Jizek, paradoxně vzniklých nejprve německou - sklářskou likvidací smíšeného lesa a posléze dopadem polských exhalací, které zničily jeho smrkovou lesní náhražku, ale na druhé straně umožnily dlouhé průhledy a vzájemně optické propojení jednotlivých zastavení.

Samozřejmě je Liberec také o architektuře, neboť měl mimořádné štěstí, že v době socialistické velkovýroby liberecký ateliér SIAL dokázal svým inspirativním uvažováním najít kvalitní cestu i v omezených mantinelech stranických diktátů. Tuto předvídatost pro mne symbolizují rybářské pruty, konstrukční použité v kónické části pláště Ještědu, zakrývající vyslače. Rafinovanost a tvůrčí používání minimálních prostředků dalo architektům genetický kód, aby v době svobody dokázali zrale pracovat s novými materiály a konstrukcemi.

A tak se studenti architektury připravují ve škole s dynamicky prohnutým hliníkovým pláštěm, který je pozvánkou do náručí modernosti. Již zmíněná knihovna je velkorysým chrámem vzdělanosti. Ale ve všechny nové liberecké stavby jsou objekty

Vysílač na Ještědu - rafinovanost a tvůrčí používání minimálních prostředků dalo architektům genetický kód, aby v době svobody dokázali zrale pracovat s novými materiály a konstrukcemi. FOTO: Milan Drahoňovský

pro titulní stránky odborných architektonických časopisů. Většina z nich jsou však z regionálního českého průměru vymykající se budovy.

Řadu esteticky vycvičených spoluobčanů rozčljuje romantické tvarosloví Babylónu, ale pád skluzavkou trychtýře vše zrelativizuje a možná se před Vámi otevře prostor i pro pokleslou architekturu, neboť města vždy těsně vedle sebe skládala podařené a nepodařené, nebo lépe řečeno harmonicky navrhované domy a ty, jejichž líbivost za čas vyprchá a naopak uvolní místo novým záměrům.

A tak je dobré mít v městské struktuře pár průměrných objektů, abychom měli za pár let kde stavět.

Sousední Jablonec má sice odvahu zbořit domy v Májové ulici, ale stejnou odvahu na osazení třeba emoce vyvolávající sochy už nemá. Na druhé straně Jablonec již více jak sto let dokáže v jedné ulici na dvou sousedních parcelách promixovat horskou dřevěnici s mnoha poschoďovým secesním exportním domem, kterému ale již těsně na záda dýchá od přehrady ke kopcům rozkročený panelák. A Jablonec to všechno unese, proto by si v budoucnu zasloužil takové stavby, obdobné těm, které se dnes nesmazatelně vepsaly do jeho dramatické podhorské tváře rukou německého (odsunutého) architekta Josefa Zascheho. Toho, který městu dal do vínku dva jedinečné kostely. Secesní starokatolický a jen o pár let mladší kostel Nejsvětějšího Srdce Páně, jenž je po 70ti letech stále nejvíce zapamatovatelnou dominantou města.

Mimořádnou jedinečnost Jablonce však vidím ve dvou vilách, zatím ne plně doceněného architekta Heinricha Lauterbacha. Zatímco Háskova vila je s úpornou pietou do detailu opravena, vila Dr. Schmelowského je zachována v neviděné autenticitě,

kde čalounění, každý ovládací spínač, obložení, tapety jsou ve svém původním materiálu, pouze vlídně ohlazeny 70ti léty používání.

Je však třeba se zmínit i o dalších okresních městech České Lípy a Semilech.

Česká Lípa snad nejvíce zaúpěla v sevření arogantního plánování socialismu. Průtahy komunikací a panelová zástavba doběhly až do těsného středu města, ale Česká Lípa začíná dýchat znova, náměstí ožívá množstvím nových kaváren, které září jak na velkoměstském bulváru; znova dýchá klášterní zahrada, vstřebává do sebe i obří hranol kulturního domu, který i když vzniknul v neradostné době jako příkaz pětiletky má v sobě překvapivou jednoduchou přímočarost. Česká Lípa na velkorysý dům, v němž bude zhmotněna nová svobodná doba, také teprve čeká, stejně jako Semily, které jsou spíš průjezdní horskou silnicí, kolem které jsou poskládané všechny město-tvorné stavby.

Liberecký kraj díky svému množství historických objektů je zajímavý také tím, jak jsou tyto stavby rekonstruovány. Jako učebnicový příklad citlivé obnovy je třeba zmínit opravu hradu Grabštejna, kde není minulost brutálně nahrazena současnými materiály, ale jemně oprášena pastelovým štětcem.

Takto by šlo dál pokračovat o technických památkách, lidové architektuře, ale i dalších městech, jako je noblesní Turnov. Ale věřte především vlastním očím, je-li skutečně tento kraj tak rozmanitý, přesvědčte se sami, cestujte u nás doma. Naleznete totiž na malé ploše tolik zážitků, za kterými musíte v cizině absolvovat stovky kilometrů.

Akademický architekt David Vávra

Nové stavby jsou někdy přehlídkou ztracených příležitostí

Po socialistické éře, kdy podobu měst a obcí devastovala výstavba panelových sídlišť, přináší dnešní doba nový fenomén - vznik stále se rozrůstajících rozlehlých příměstských periferií skladových, průmyslových a nákupních zón, obklopujících a narušujících historickou strukturu měst a obcí. Svěbytný horizontální svět plechových hal skladů a supermarketů s rozsáhlými plochami vozovek a parkovišť. Krajina bez architektury a lidských prostorů, krajina plechových fasád, reklamních poutačů a dopravního značení, konzumovaná od volantů automobilů. Rozsáhlé zelené pozemky ochotně rozprodávané novými státními a obecními správci.

Nové stavby a rekonstrukce ve městech i obcích mají téměř všechny společnou vlastnost: postrádají architektonický koncept, kompozici, nápad, uměřenost, úctu k tradici a kulturním hodnotám. Zřetelná je lidová tvořivost, diletantismus, nekulturnost, obecný nevkus, investorská nadutost, úpadek stavebního řemesla - přehlídka ztracených příležitostí. Bohužel také mnohdy i nenávratně ztracených hodnot. Přímo výstavišti pokleslého vkusu, který se stává obecnou normou, jsou nová sídliště rodinných domů, zabírající zbývající zelené plochy kolem měst a obcí. Liberecký region je typický velkým počtem objektů tzv.

industriální architektury, které jsou nositelem kulturního a historického dědictví. Budovy převážně textilního průmyslu mají mnohdy značnou architektonickou i řemeslnou hodnotu a staly se charakteristickou součástí městské i příměstské krajiny. Zatímco ve světě se tyto objekty stávají vyhledávanými pro různá nová využití (bydlení, prodejny, kultura, administrativa), u nás se demolují. Vždy však za tím stojí "dobré úmysly" investorů, nezištně odsouhlasené úředníky správy obcí. Ve vedení měst nejsou odborníci, ale demokraticky zvolení kandidáti vládnoucích stran. Územní a regulační plány se stávají bezvýznamnými dokumenty, které lze neustále podle přání investorů měnit, změny pak odsouhlasí stranicky ovládaná zastupitelstva.

Těto slabosti místních politiků a ochoty ke kompromisům začaly v poslední době využívat silné obchodní řetězce a pronikají svými plechovými krabicemi a plochami parkovišť přímo do center měst i obcí. To, co by bylo nemyslitelné kdekoli v cizině, se jim u nás začíná dařit.

Dobry a nezištny úmysl je pak občanům vysvětlen: vždyť místo chátrající budovy či továrny budeme mít ve městě krásný nový supermarket.

A které stavby konkrétně mne v posledních letech v Libereckém kraji zaujaly? Zaujme mne každý stavební počín, kdy se podaří dotáhnout do konce dobrý architektonický koncept. Není jich mnoho, prosadit dobrý koncept je mnohdy obtížná cesta, vyžadující také osvětleného investora. Z poslední doby mezi stavby, u kterých se to podařilo, podle mého patří:

STÁTNÍ VĚDECKÁ KNIHOVNA V LIBERCI (SIAL Liberec) - velkolepá stavba, která svým významem přesahuje hranice regionu. Elegantní transparentní architektura představuje knihovnu jako živé a otevřené kulturní multimediální a informační centrum.

MENZA TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI (ARTIKL Liberec) - expresivní, svižná a studentsky mladistvá přístavba uvnitř areálu důstojně konzervativních univerzitních budov.

DOMOV DŮCHODCŮ V LIBERCI - FRANTIŠKOVĚ (ARK Liberec) - stavba s předimenzovaným požadovaným programem. Přesto se autorům ryze architektonickými prostředky (usazením do terénu, prostorovým uspořádáním, členěním a barevností fasád) podařilo vytvořit příjemné a přátelské prostředí pro obyvatele domova.

SMUTEČNÍ SÍŇ V TURNOVĚ (ATELIÉR 6 Praha) - skvělá intimní a meditativní architektura s promyšleným konceptem, pracujícím s umístěním, světlem, materiály a průhledy do přírodního prostředí.

MĚSTSKÝ ÚŘAD V SEMILECH (ARTIKL Liberec) - ukázková přestavba industriální architektury. Budova bývalé tkalcovny očištěná od pozdějších přístaveb, se zachovanými litinovými sloupy a dřevěnými stropními trámy, vytváří atraktivní prostředí pro umístění úřadu, které je nápaditě řešeno vložením barevných kancelářských boxů kolem centrální haly.

Architektonicky vydařená ukázka toho, že když se umí a chce, tak to jde!"

Ing.arch. Vlastislav Kaut, Liberec

Státní vědecká knihovna v Liberci - velkolepá stavba, která svým významem přesahuje hranice regionu.
FOTO: Milan Drahoňovský

Obdiv patří architektu Hubáčkovi i dalším nevšedním stavbám

S Libereckým krajem je úzce spjat docent Ing. Miloslav Pavlík, vedoucí Ústavu stavitelství na Fakultě architektury ČVUT v Praze a prorektor ČVUT, jenž několik let působil na nově založené Fakultě architektury Technické univerzity v Liberci a jako pro-

rektor pro rozvoj se podílel na zásadních investičních projektech této vysoké školy.

Jaký je Váš celkový dojem z proměny kraje?

Musím se přiznat, že pozvání k účasti na projektu zaměřeného na proměnu kraje, především z pohledu nových staveb, rekonstrukce a revitalizace stávajících staveb a problematiky udržitelného rozvoje stavění mne příjemně překvapilo. Můj pohled nemůže být zcela komplexní a útržkovité poznámky spíše mohou pomoci doplnit různorodou mozaiku názorů především odborníků z regionu. Liberec je pro mne z několika důvodů městem, které můj profesní život několikrát ovlivnilo. Poprvé to bylo krátce po absolvování stavební fakulty. To když v rámci svých pravidelných exkurzí po architektonicky významných místech tehdejšího Československa navštívil ateliér architekta Pragera, do kterého jsem nastoupil, stavbu na vrcholu hory Ještěd, která se později stala symbolem celého kraje. Dílo architekta Hubáčka nás doslova uchvátilo nejen svým architektonickým a konstrukčním řešením, ale především svou vstřícností a pokorou jak vůči svému bezprostřednímu okolí, tak svým jednoznačným splynutím s horskou krajinou a do té doby stavební činností nedotčenou přírodou. Aniž jsem si to v té době uvědomoval, byla to první stavba, která nesla výrazné stopy myšlenek Římského klubu a budoucího tématu udržitelného rozvoje stavění. Z pozice mé profesní specializace mne zaujaly především zkušenosti autora s řešením architektonického designu a konstrukčního detailu fasádního pláště extrémně zatěžovaného vnějším prostředím.

Zaujaly Vás i nové stavební počiny?

Pracovní povinnosti a profesní zaměření mi v následujících letech na dlouhou dobu neumožnily další bližší kontakt s tímto městem a kolegy, kteří v tomto regionu působili a ještě působí... Hektická doba po změně politických a hospodářských poměrů umožňující samostatné podnikání v profesi mimo jiné přerušila moje externí působení na „alma mater“ v Praze. Není proto divu, že oslovení a výzva ke spolupráci v rámci nově založené Fakulty architektury Technické univerzity v Liberci znamenala ve svém důsledku další a dlouhodobější kontakt s městem historicky úzce spjatým s kvalitní architekturou a stavitelskou dovedností. Ta přišla od mého spolužáka a přítele architekta

Jiřího Suhomela, tehdejšího děkana fakulty a významného architekta s řadou vynikajících tuzemských i zahraničních realizací. Jeho autorský rukopis vnímá odborná i laická veřejnost na celé řadě libereckých staveb. Na katedře konstrukcí pozemních staveb jsem dostal příležitost formulovat obsahovou náplň vzdělávání architektů v oblasti stavitelství a dalších technických disciplín.

Technická univerzita v Liberci zažívá obrovský rozmach...

Ano, tím se dostávám k další fázi mého vztahu k Liberci. V roce 2000 jsem byl osloven tehdeším rektorem profesorem Lukášem, který mi nabídl spolupráci v jeho týmu a funkci prorektora pro rozvoj. Jedním z předpokladů společenské poptávky po zvýšení vzdělanosti je jistě investiční zajištění kvalitního prostředí pro výuku. Měl jsem možnost z pozice své funkce zúčastnit se prací na generelu rozvoje výukového i ubytovacího kampusu Technické univerzity, předkládající komplexní urbanistické a architektonické řešení možné intenzifikace univerzitního území formou rekonstrukcí, dostaveb a přestaveb stávajících objektů, ale i návrhem novostaveb. Jeho autorem je kolektiv pod vedením architektů Suhomela a Šamla. V současné době se staví a v letošním roce bude dokončena novostavba Informačního centra TUL, která je navržena v souladu s požadavky na zvýšenou pozornost k problematice ochrany životního prostředí a původně i využití obnovitelných zdrojů energie. Při této příležitosti musím kriticky poznamenat, že součástí původního celkového řešení budovy měl být i prosklený obvodový plášť o ploše cca tisíc m² s integrovanými fotovoltaickými články. Tento záměr však s ohledem na úsporu státní dotace nebude zrealizován. Problematika udržitelného rozvoje stavění je mimo jiné preferována v rámci Technické univerzity i formou podpory vědeckých a výzkumných záměrů a úkolů, mezi které využití obnovitelných zdrojů energie prioritně patří. Na základě výše zmíněného generelu připravuje vedení univerzity pod vedením stávajícího rektora profesora Konopy celou řadu dalších investičních akcí. Mezi ně je potřeba zařadit i komplexní regenerační úpravy kolejí v rámci kampusu Harcov, který zajistí mimo jiné i ubytovací kapacity pro mistrovství světa v klasickém lyžování. Generel počítá s výstavbou dalších bytových domů pro studenty i vyučující, rozšíření sportovišť, dále i vytvoření promenády s univerzitní knihovnou, obchody, kavárnou a dalšími službami.

A proměna města Liberec a dalších míst v kraji?

Dalším styčným bodem mého profesního setkávání s Libercem byla komplexní studie revitalizace jednoho z libereckých sídlišť postavených prefabrikovanou technologií v Rochlicích. Spolu s architektem Petrem

Bílkem jsme z podnětu Odboru rozvoje a územního plánování statutárního města Liberec navrhli potřebná opatření na řešení dopravy včetně dopravy v klidu, zeleně, relaxačních prostorů, která se postupně budou realizovat. Jedná se o poslední sídliště realizované v rámci komplexní bytové výstavby. V Liberci se totiž více než 50 procent bytového fondu nachází v objektech postavených panelovou technologií. Na tomto sídlišti žije v téměř tři a půl tisících bytech celkem deset tisíc obyvatel. Významnou část z nich tvoří rodiny s malými dětmi. Město Liberec proto chápe proces regenerace dlouhodobě a klade si za cíl průběžně komplexní zkvalitnění životního prostředí jako celku. Součástí projektu bylo vyhodnocení ankety mezi obyvateli a osobní kontakt řešitelského týmu s obyvateli za účasti primátora města Jiřího Kittnera. Z této diskuse vyplynul požadavek na zpracování katalogu regeneračních úprav jednotlivých částí panelových domů v materiálových variantách, který může sloužit jako podklad pro rozhodovací proces nejen jednotlivých uživatelů bytů, správců domů i stavebního úřadu.

Které konkrétní stavby Vás zaujaly?

Při působení na Technické univerzitě jsem měl možnost sledovat převážně pozitivní proměny a investiční aktivity v tomto historickém městě a jeho okolí. Jsem-li dotazován na konkrétní stavby z posledního období, které mne zaujaly, musím uvést především Krajskou vědeckou knihovnu od architekta Radima Kousala, která jistě plní nejen svou základní kulturně společenskou funkci, ale vyznačuje z ní dle mého názoru i motiv smíření a nastávající evropské integrace. Další nevšední stavbou jsou vzdušné pavilony Botanické zahrady od architekta Pavla Vaněčka. Z historických staveb to je velice dobře zvládnutá rekonstrukce vily libereckého průmyslníka F. Strosse, která byla postavena v roce 1927 architektem Schoderem a je svým způsobem památkem funkcionalismu. Protože se netajím svým obdivem k tomuto architektonickému stylu, musím zmínit další stavbu z roku 1933, kterou postavil architekt Karfík pro firmu Baťa. Respekt obyvatel města i jejich politické reprezentace se projevil např. převzetím zástity předsedy Senátu parlamentu České republiky MUDr. Přemysla Sobotky nad 4. ročníkem bienále Industriální stopy 2007, který pořádá Kolegium pro technické památky ČKAIT a ČSSI. Věřím, že tak jako mne, i každého dalšího návštěvníka města osloví nejen celá řada dalších novostaveb, ale především na všechny silně zapůsobí celková atmosféra univerzitního města a zcela patrně dynamické prostředí ovlivňované všude přítomnou mladou generací.

Ptala se: Vladimíra Kučerová

V roce 2009 se stane Liberec hlavním městem lyžařského světa

FIS WORLD CUP
LIBEREC 2009
CZECH REPUBLIC - HS 2 - 1.3.2009

FIS mistrovství světa v klasickém lyžování Liberec 2009 patří svým rozsahem k největším mezinárodním světovým sportovním událostem. V termínu od 18. února do 1. března 2009 se bude v areálech na Ještědu a ve Vesci rozdělovat dvacet sad medailí ve třech soutěžních disciplínách - běhu na lyžích, skoku na lyžích a severské kombinaci.

V nově vznikajícím sportovním areálu ve Vesci se uskuteční běžecké disciplíny šampionátu, zatímco Sportovní areál Ještěd se stane dějištěm skokanských soutěží. Multifunkční Tipsport arena poskytne zázemí organizačnímu výboru i médiím a náměstí Dr. E. Beneše se promění v místo slavnostních ceremoniálů. Největší stavební úpravy se dotknou areálů na Ještědu a ve Vesci.

Studie zachycuje, kudy povedou tratě běžeckých okruhů v areálu ve Vesci.

Vesec: Strategická poloha a náročný terén

Běžecké tratě pro FIS mistrovství světa v klasickém lyžování v roce 2009 začaly vznikat „na zelené louce“ - na pozemcích nacházejících se v městské části Vesec na jihovýchodním okraji Liberce. Běžecký areál je koncipován tak, aby výstavba i veškeré úpravy vhodně zapadly do jeho komplexního řešení nejen z hlediska světového šampionátu v roce 2009, ale také celoročního využití pro veřejnost. Vesec je místem, které je díky umístění na okraji téměř stotisícového města snadno dostupné.

V letech 2006-2007 získá areál nové přístupové komunikace a speciální systémy na zasněžování. Nejpozději do roku 2007 by měly být tratě ve Vesci také homologovány Mezinárodní lyžařskou federací. Její experti už nyní oceňují jejich polohu i náročný terén.

Plánují se dva základní okruhy dlouhé 3,75 km s možností zkrácení na 3,3 a 2,5 km. Kombinací těchto dvou okruhů vzniknou okruhy 5 km a 7,5 km. Nebude chybět ani trať pro sprint v délce 1,2 km pro ženy a 1,3 km pro muže.

Vizualizace, jak bude skokanský areál Ještěd vypadat už v roce 2008, kdy se zde uskuteční generálky v podobě závodů FIS Světového poháru.

Ještěd: Můstky profily nezmění

Skokanské můstky vyrostly na severním svahu Ještědu v 70. letech minulého století a nesou nezapomenutelný autorský rukopis Miloslava Bělonožníka, dlouholetého předsedy komise FIS pro skokanské můstky.

Profily obou můstků - HS 134 i HS 100 - vyhovují aktuálním požadavkům a není nutné je nijak měnit. Dojde k drobným úpravám, jejichž cílem je zajištění naprosté bezpečnosti skokanů. Bude také položena hmota na oba můstky tak, aby byly celoročně využitelné, a počítá se i s chlazením nájezdové stopy. V roce 2008 můstky získají novou certifikaci.

Už v říjnu 2005 zde začaly přípravné terénní práce potřebné ke stabilizaci svahu na dojezdu před zahájením výstavby hlavní, multifunkční šestipatrové budovy, která vyroste v průběhu let 2006-2007. Hosté světového šampionátu v ní najdou VIP prostory, tiskové středisko a restauraci. Toto moderní zázemí bude navíc celoročně k dispozici také široké veřejnosti. Organizační výbor plánuje v tomto areálu výstavbu pevných diváckých tribun s kapacitou okolo 10 000 diváků. Pro účely samotného MS se kapacita hlediště rozšíří formou mobilních tribun. Moderní zázemí se samozřejmě neobejde bez nových příjezdových komunikací ani kvalitního umělého osvětlení. Skokanské disciplíny MS 2009 se totiž budou konat především večer.

Stará škola továrníků (dočkáme se opakování?)

Pokud se zabýváme starými továrnami, industriálním prostředím a dalšími oblastmi souvisejícími s podnikáním, tak čas od času narazíme na velmi zajímavé a z dnešního pohledu skoro nepochopitelné věci. Nejen že každý majitel měl u továrny park, nedaleko továrny krásnou výstavní vilu, on - za předpokladu jistých finančních možností - se snažil zkrášlit okolí svého podniku a u větších firem byly nemalé částky investovány do samotného rozvoje města. V podstatě lze říci, že dnešní Liberec, Jablonec nad Nisou a další města budovali majitelé továren, kteří přispívali na stavbu divadel, radnic, muzeí, ba dokonce stavěli, ve spolku s dalšími, železnice. Z jejich strany to byla někdy nutnost, někdy povinnost. Nutnost si můžeme vysvětlit na jednoduchém příkladu: V horách je několik podniků, které mají každou zimu problémy se zásobováním díky špatné silnici. Nutnost velí postavit silnici novou, jako se stalo na konci 19. století třeba v Kateřinkách. A povinnost? Nikdo přeci nemůže nutit někoho stavět to či ono, přispívat na kulturu, takže je to opravdu povinnost? Odpověď je jednoduchá: dříve to byla zodpovědnost, jinak řečeno morální povinnost, kterou se řídili téměř všichni továrníci a ač se to někomu může zdát přehnané, tak výsledek této morální povinnosti vidíme všude kolem nás. Jsou to právě ty stavby, které tvoří malebnost krajiny - rozhledny, parky, romantické hrádky, výletní restaurace a v městském prostředí muzea, galerie, a další a další objekty. Nyní, v 21. století, vidíme první vlaštovky té již zmiňované „povinnosti“. Doufejme jen, že jich bude čím dál víc.

Představujeme Vám několik příkladů proměn, které vrátily původní lesk továrnám v Libereckém kraji:

Textilka Feigl a Widrich, nyní Interlana a. s.

Na počátku 20. století firma Feigl a Widrich - Textilana rozšiřuje svůj podnik, do této doby umístěný v Dolním Hanychově v Liberci. Pro úpravnu a barevnu bylo vybráno místo v Andělské hoře u Chrastavy, kde vyrostla na zelené louce krásná secesní továrna. Současnost tohoto areálu začíná v roce 1948, kdy bylo znárodněno mnoho podniků, včetně Liebiegových závodů a právě společnosti Feigl a Widrich. Vznikl národní podnik Textilana - název byl převzat od Feigl a Widricha. Továrna v Andělské hoře byla využívána jako barevna a úpravna i nadále, později i jako přádelna. Výroba skončila v devadesátých letech dvacátého století a začalo se hledat nové využití jedné z nejkrásnějších textilek v Čechách. První krok pro záchranu areálu podnikli pracovníci Národního památkového ústavu, ú. o. p. v Ústí nad Labem. S návrhem zapsání areálu mezi kulturní památky byla společnost Textilana a. s., která je nyní v konkurzu, vyzooměna v květnu roku 2002. Několik měsíců nato byl areál prodán společností Interlana a. s. se sídlem v Liberci. Společnost Interlana v písemném vyjádření s návrhem zapsání

Sřtěcha po rekonstrukci. Věžička je výtahová šachta.

továrny mezi kulturní památky souhlasila a areál, včetně elektrárny a kotelny, byl v listopadu roku 2002 prohlášen za kulturní památku. Interlana a. s. postupně

Správní budova

obnovila v továrně výrobu. Kotelna a elektrárna byla prodána Ing. arch. Horatschkemu a v kotelně bude zřízeno kulturní a přednáškové centrum.

Kotelna - budoucí kulturní a přednáškové centrum

Textilka - již v provozu

Městská památková zóna Liberec

Kulturní památka:	Radnice
Umístění:	Nám. dr. E. Beneše
Vlastník:	Statutární město Liberec
Investor:	Statutární město Liberec
Realizační firmy:	Ing. Josef Patrný, Jan Niekendey (restaurátor), Milan Zdeněk (restaurátor)
Rok realizace:	2004 - 2005

Podrobnější průzkumy prokázaly, že hlavní věž radniční budovy (1888 - 1893) se vychyluje, především kvůli vadným nosným žebřům. Proto bylo rozhodnuto o celkové obnově věže od úrovně horního kamenného ochozu po její samotný vrchol. V rámci přípravných prací bylo rozhodnuto, že se na hrot věže vrátí socha rytíře Rollanda, která zde stála do konce 2. světové války (poté byl Rolland nahrazen rudou pěticípou hvězdou, na začátku 90. let 20. století stylizovanou siluetou českého lva).

Rekonstrukce horní části hlavní věže radnice v r. 2004 - 2005:

2004 - rekonstrukce nosných žeběr, měděného opláštění, restaurování, event. v kopiích náhrada zdobných měděných prvků věže, zhotovování přesné kopie rytíře Rollanda v ateliérech restaurátorů

2005 - dokončení kopie rytíře v ateliérech výstava kopie rytíře na nádvoří radnice (od 8. 8. 2005 do 15. 8. 2005), montáž kopie rytíře na novou hrotnici hlavní věže radnice v srpnu a září 2005, dokončení opravy opláštění hlavní věže.

Městská památková zóna Lomnice nad Popelkou

Kulturní památka:	Radnice
Umístění:	Husovo náměstí
Vlastník:	Město Lomnice nad Popelkou
Investor:	Město Lomnice nad Popelkou, Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón
Realizační firmy:	FORTNA STAV, s.r.o., Praha
Rok realizace:	2005

Oprava poškozených částí krovu (protězy), posílení nosné konstrukce krovu (příhradové nosníky), chemická sanace prvků krovu včetně bednění (mechanické očištění, chemická ochrana proti dřevokazným houbám a dřevokaznému hmyzu).

Městská památková zóna Lomnice nad Popelkou byla zřízena Vyhláškou Ministerstva kultury České republiky č. 108/2003 Sb. ze dne 1. září 2003 o prohlášení území historických jader vybraných měst za památkové zóny. Městská památková zóna, tedy původní historické jádro města, nepřestala plnit funkci přirozeného centra města. V tomto centru tak rovněž byla vždy radnice, nejprve dřevěná, stojící uprostřed rynku. Několikrát vyhořela, až v roce 1706 byla zbořena a v roce 1724 byla na novém, nynějším místě postavena z cihel a kamení nová radnice štítem k náměstí, s podloubím o čtyřech sloupech, čtverhrannou věží s hodinami na tři strany. V roce 1749 shořel radniční dům společně se třemi domy směrem ke kostelu. Opět radnice hořela v roce 1862 (celkem 41 domů),

kdy lehl popelem zde umístěné nové divadlo (z roku 1859) a mnoho starých knih, listin a protokolů, což znamenalo nenahraditelnou ztrátu pro lomnickou historii. O dva roky později již stála nová radnice o dvou poschodích. Plány radnice v novogotickém stylu zhotovil knížecí stavebník správce Pruvot v rohanských službách. V průčelí je do zdi vsazen kamenný městský znak v barokní podobě z roku 1817. Dále se zde nacházejí vymalované stylizované znaky lomnických řemesel a u vchodu mramorová deska připomínající pobyt

Bedřicha Smetany v Lomnici nad Popelkou v roce 1871. Oprava poškozeného krovu proběhla velmi kvalitně za splnění všech požadavků památkové péče. Výsledky jsou prezentovány fotograficky v prvním patře domu, pro návštěvníky však bude jistě zajímavější fakt, že je připravena celková rekonstrukce interiéru radnice tak, aby i v kulturní památce mohla fungovat kvalitní správa věcí veřejných se vším, co dnešní občan od této instituce očekává a co mu může nabídnout 21. století.

Městská památková zóna Turnov

Kulturní památka:	Hrad Valdštejn, dům č. p. 18
Umístění:	Turnov, Mašov - Kadeřavec č. p. 18
Vlastník:	Město Turnov
Investor:	Město Turnov
Autor projektu /restaurátor:	Ing. arch. Jana Strnadová - GIRSA AT, s. r. o. Praha

Stavebně historický průzkum:	L. Kracíková, PhDr. Novosadová
Realizační firmy:	Reopa s. r. o. Liberec (Miroslav Tomšů)
Rok realizace:	2002 - 2004

Klasicistní dům byl postaven v areálu hradu Valdštejna kolem roku 1830. Slohově vytříbená stavba vytváří pohledově výrazný prvek na začátku prohlídkové trasy. Objekt sloužil jako hradní hostinec se společenským sálem v patře. Později byl sál předělen na pět malých pokojů a dům různě upravován bez ohledu k památkové hodnotě. Po zrušení hostince v roce 1985, dál sloužil správě hradu a k pořádání nenáročných výstav. Cílem obnovy byla celková rehabilitace a nové vhodné začlenění objektu do prohlídkového okruhu turisticky přitažlivého areálu hradu Valdštejna. Velmi náročná byla oprava dřevěných

konstrukcí krovů trámových stropů. Novější krytinu nahradily opět tašky bobrovky, byla osazena okna v profilaci původních a obnoveny fasády s "živým povrchem", hlazeným dřevem. Nové dřevěné přístavby v rozsahu staré verandy slouží jako potřebné sociální zařízení a pro posezení návštěvníků. Místnosti v přízemí byly s minimálními zásahy do konstrukcí využity pro potřeby správy hradu. V prvním patře se opět uvolnil celý prostor klasicistního sálu a vedlejší salonek. Při opravě byly důsledně šetřeny všechny hodnotné prvky, detaily, a materiály včetně těch, které byly odkryty v průběhu stavebních prací.

V závěru byl sál a salonek vybaven citlivou instalací portrétů a grafik z fondu posledních majitelů Lexů z Aehrenthalu. Harmonická a jemná expozice je dílem PhDr. Nadi Kubů z NPÚ v Praze. Přestože obnova v sobě zahrnovala celou škálu činností počínaje statickými pracemi, výsledek zachovává vysokou míru autentičnosti. Celé dílo je vzorným příkladem přístupu k památce, počínaje vztahem Města Turnov, které také celou akci samo financovalo. Na dobrém výsledku se podílí souhra projektantů, pracovníků památkových ústavů, restaurátorů, ale také majitelů a správy hradu.

Bývalá Kolora, dnes Likto s. r. o. (Liberec - Vesec)

Roku 1824 si Wenzel a Josef Siegmundové nechali na místě starého mlýna (postaveného 1647) postavit přádelnu s úpravnou a valchou čp. 231. Zároveň v této době vznikají dva rybníky přímo nad areálem továrny. Po odchodu Wenzela, který v roce 1850 kupuje "Čer-

Továrna ve Vesce před rekonstrukcí

venou továrny" je podnik pronajímán Franzi Liebiegovi, který instaluje do továrny tkalcovské stavy a už o sedm let později továrnu přebírá Josef Wondrak z Vratislavic a instaluje technologie na spřádání lnu.

Posseltova přádelna, dnes Biston s. r. o. (Liberec - Kateřinky)

Pěkně provedenou rekonstrukci najdeme u bývalé Posseltovy přádelny v Kateřinkách. Není to obyčejná továrna, je totiž jedna z prvních větších továren, které byly v Kateřinském údolí - v té průmyslové zóně 19. století - postaveny. Autor liberecké vlastivědy A. Ressel (Heimatskunde des Reichenberger Bezirkes I, II) uvádí, že továrnu postavil Antonín Seidel z Liberce. Nejdříve provozoval v továrně běžnou textilní výrobu a po roce 1833 továrnu už jen pronajímá. Někdy kolem poloviny století kupuje továrnu Ignatz Salomon, a v roce 1883 ji kupuje F. A. Posselt.

Po smrti Posselta v roce 1902 přebírají továrnu jeho synové, kteří ji vedou až do hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Továrna je až do začátku Druhé světové války téměř pustá a snad až v roce 1940 je zavedena v omezené míře výroba součástek pro německý letecký průmysl a zároveň se zde nadále v malé míře produkuje textil. Po znárodnění se v továrně vystřídalo několik textilních podniků, až nakonec objekt přešel pod podnik Severotex. Výroba a skladování textilu bylo v továrně ukončeno na začátku 90. let 20. století. Po roce 2000 byl objekt zakoupen firmou Biston, která se postarala o rekonstrukci objektu, včetně přilehlých pozemků. Dolní centrum Kateřinek znovu získalo dominantu.

Roku 1869 továrna vyhořela, během nedlouhé doby byla opět postavena. Další požár zasáhl objekt v roce 1881. J. Wondrak nechal opravit jen to nejnútnejší, již s vidinou budoucího krachu podniku. Roku 1884 při třetí exekutivní nabídce koupili továrnu Gottfried Lederer a Julius Wolf z Vídně. Nechávací postavili mechanickou přádelnu bavlny, které se začne říkat „U Židů“. Továrna byla neustále rozšiřována a počátkem století má již okolo 1000 zaměstnanců. Za první republiky vyrábí továrna podšívkové, polovlněné a polohedvábne látky. Koncem třicátých let dvacátého století je už podnik v majetku Tanvaldských přádelen, které později přecházejí na akciovou společnost Tanvaldské textilní závody. Po znárodnění továrna přechází pod Pojizerské bavlnářské

Současný snímek na areál ve Vesce, jenž dnes patří firmě Likto

závody, později národní podnik Kolora Semily. V roce 1992 je areál rozprodán několika menším firmám. To "pravé ořechové" pro starou továrnu se událo v roce 1998 až 2000, kdy objekt po částech od realitní agentury zakoupila firma Likto s.r.o. Továrna byla postupně citlivě rekonstruována

a o citu pro detail vypovídá pohled do průjezdu továrny, kde vedle honosných továrních budov stojí malá trafostanice renovovaná se stejnou péčí, jako ostatní budovy.

Snímek továrny z 80. let

Tristně vypadala přádelna před rekonstrukcí

Krásně obnovená továrna - snímek z května 2006

Ivan Rous, Severočeské muzeum v Liberci
Foto: autor